

Lekcja 5. Z pochodzenia Rusin, z narodowości Polak

CZĘŚĆ DLA NAUCZYCIELA

Wstęp:

Polska szlachta była dumna z wolności i przywilejów, które przysługiwały jej zgodnie z prawem Rzeczypospolitej. Równie mocno, jak wolność, ceniła sobie równość wobec prawa, bez względu na zajmowane urzędy i majątek. Po zjednoczeniu Polski z Litwą, a szczególnie Rusią, wyszła pewna znacząca różnica pomiędzy szlachtą polską a ruską. Wciąż obowiązywały tam tytuły książęce (kniaziowskie), a magnaci dysponowali niewyobrażalnymi majątkami (ogromne obszary ziemi, setki wiosek, dziesiątki prywatnych miast, własne wojsko, pałace, kościoły). Ta przewaga bardzo komplikowała sytuację polityczną.

Streszczenie tematu:

1. Najbogatsze rusińskie rody
2. Od awanturnika do milionera
3. Polskie czy ruskie? Magnackie pałace i dwory
4. Pochodzeniem Rusin, narodowością Polak

Pełna treść tematu [TUTAJ](#).

Forma pracy: Po wstępie wykładowym, tłumaczącym kwestie magnaterii, każdy wątek będzie opracowywany z pomocą dołączonej specjalnej karty pracy, którą nauczyciel będzie komentował na bieżąco z użyciem materiałów ze strony www.myrazem.net. W trakcie uczniowie spotkają się z tekstem źródłowym, ikonografią, mapami oraz zmierzają się z zadaniami na karcie. Na koniec nauczyciel przeprowadzi podsumowanie zajęć. Zachęcamy do wspólnego rozwiązywania zadań i dyskusji nad nimi. Karty nie należy stosować jako środka egzaminacyjnego.

Karty pracy są dwujęzyczne i należy je wydrukować dla każdego ucznia z osobna.

Wy tłumaczenia i odpowiedzi do karty.

1. Zadanie 1: Radziwiłłowie – Wołyńskie, Brzesko-Litewskie, Nowogródzkie, Mińskie, Wileńskie, Ks. Żmudzkie, Zamojscy – Ruskie, Podolskie, Lubelskie, Ostrogscy - Wołyńskie i Krakowskie i Wiśniowieccy – Kijowskie i Bractawskie. Te dwa ostatnie rody posiadały najwięcej terenów na Ukrainie, a miasta i wsie założone przez nich istnieją w większości po dzisiaj.
2. Zadanie 1: 1d, 2c, 3b, 4e, 5a. To zadanie to doskonała okazja, aby pokazać ekspansywność wielkiej magnaterii.
3. Zadanie 1: 1 – 1) zamek Koniecpolskich w Podhorcach, 2) zamek Wiśniowieckich w Wiśniowcu, zamek Sobieskich w Olesku, zamek Ostrogskich w Dubnie.
4. Zadanie 1: 1b, 2c, 3a, 4e, 5f, 6d.
Zadanie 2: bitwa pod Wiedniem 1683 r.

Elementy podstawy programowej

Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII wieku. Uczeń:

XI. 6. rozpoznaje charakterystyczne cechy kultury baroku, odwołując się do przykładów architektury i sztuki we własnym regionie.

Lekcja 5. Z pochodzenia Rusin, z narodowości Polak

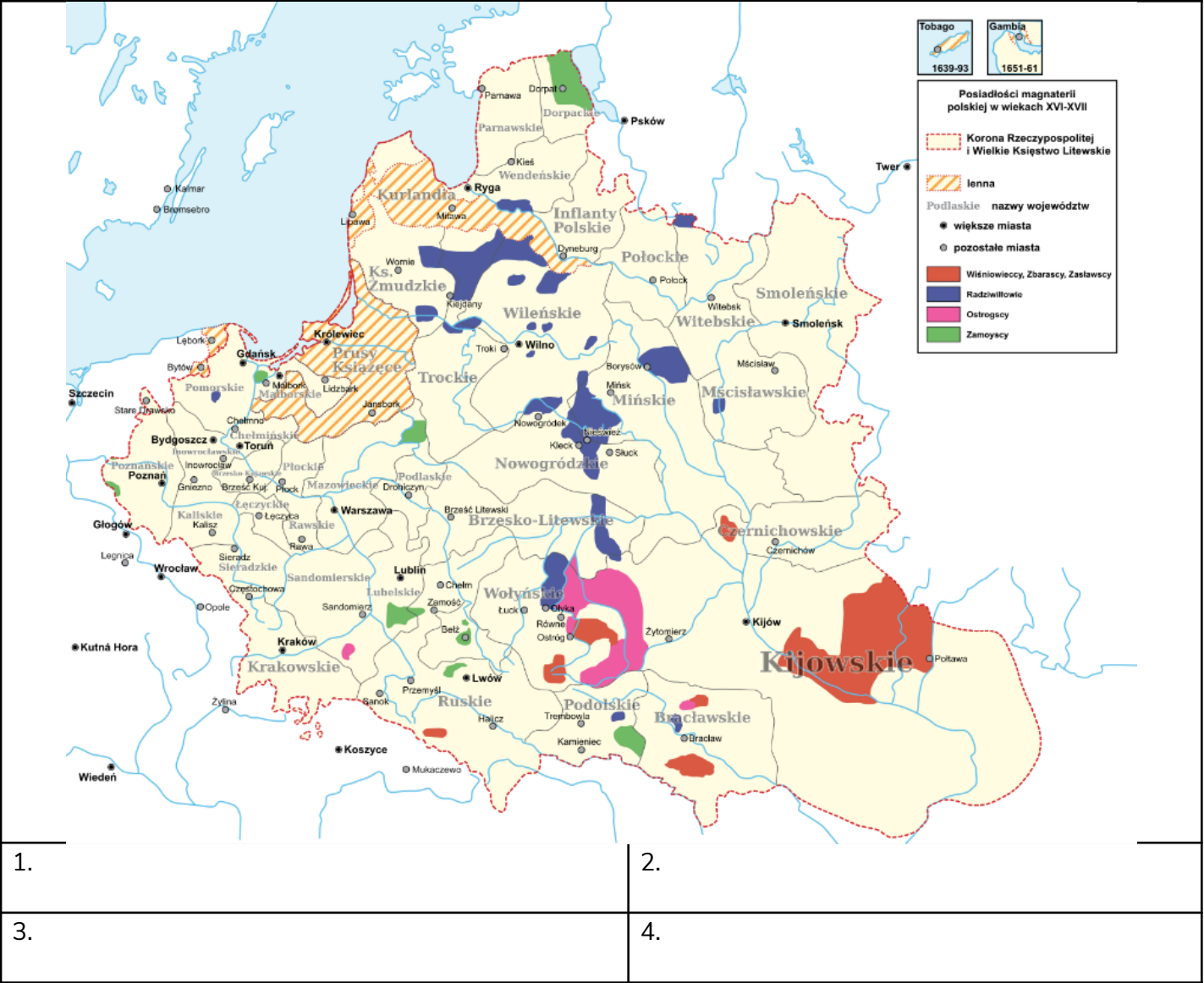
CZĘŚĆ DLA UCZNIA

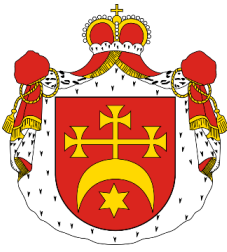
1. Najbogatsze rusińskie rody

Wbrew różnym stereotypom, Rusini w Rzeczypospolitej mogli być bardzo bogaci. Majątki najbogatszych ruskich książąt takich jak Ostrogscy, Zbarascy czy Zasławscy, wielokrotnie przewyższały to co XVI wieku posiadali mieszkańcy Korony Królestwa Polskiego. Oczywiście z czasem na terenie Ukrainy zaczęli osiedlać się także polscy szlachcice. Rozległe tereny nad Dnieprem zachęcały do zakładania ogromnych majątków.

1. Zaglądnijmy bogaczom w kieszenie. Miarą zamożności była wtedy ilość posiadanej ziemi. Przyjrzyjmy się więc kto jej miał najwięcej. Ustal z jakich części Rzeczypospolitej pochodziły rody wymienione na mapie. Zaznacz, które z nich posiadały największe majątki i w jakich województwach miały najwięcej majątków?

2. Od awanturnika do milionera

Wiśniowieccy to bardzo znana rodzina magnacka pochodzenia ruskiego, pierwotnie wyłącznie wyznania prawosławnego. Co ciekawe niektórzy przedstawiciele rodu są bohaterami Ukrainy, gdy inni postrzegani są niechętnie lub wrogo. Dorobili się ogromnej fortuny i wpływów, głównie dzięki zamierzaniu do wojny, awantur, ale też umiejętnościom – dzisiaj byśmy powiedzieli – biznesowym oraz politycznym. Z początkiem XVII wieku niektórzy z nich zaczęli przyjmować katolicyzm, coraz bardziej ulegając polonizacji.

1. Przyjrzymy się XVI – XVII wiecznym przedstawicielom rodu, których osiągnięcia były najciekawsze. Dopasuj opis do portretu i wpisz właściwą liczbę. Podpowiedzią jest ułożenie portretów na mapie.

a) Michał Wiśniowiecki - ten ambitny, który zamarzył sobie swoich szwagrów na tronie państwa Mołdawii - księstwa na terenie dzisiejszej Rumunii. Osiągnął co zaplanował, lecz zmgła go zatruta hostia (1616 r).	
b) Dymitr Wiśniowiecki zwany Bajdą – ten najbardziej awanturniczy, znany z walk przeciw Tatarom i Turkom, założyciel pierwszej Siczy Kozackiej (obozu kozackiego) na wyspie Chortyca. Powieszony w Stambule (1563 r.).	
c) Konstanty Wiśniowiecki – ten który zasponsorował wyprawę na Moskwę przeciw carowi (1605 r.), wybrał się tam na wesele Dymitra Samozwańca. Pokazał Moskalom co znaczy waleczny Rusin. Zajmował się też wielkim budowaniem miast na Ukrainie.	
d) Michał Korybut Wiśniowiecki – ten, który dostał największego zaszczytu, jaki mógł spotkać szlachcica Rzeczypospolitej. Został wybrany podczas wolnej elekcji na polskiego króla (1669 r.).	
e) Jeremi Wiśniowiecki – ten, który kochał budować i zasiedlać lewobrzeżną Ukrainę, czyli tą położoną na wschód od Dniepru. Znany z walki przeciwko Kozakom w trakcie Powstania Chmielnickiego... którym początek dał jego przodek.	

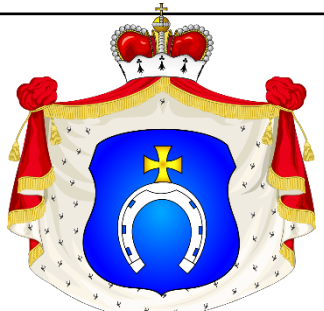
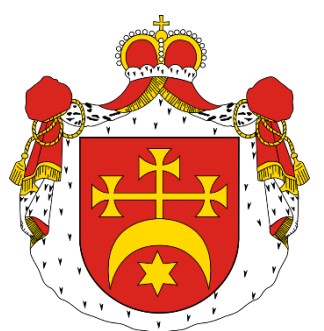
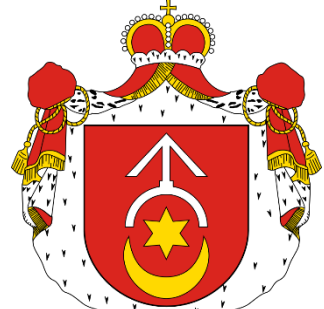
Ich rozległe majątki - prywatne miasta i wsie oraz własne siły zbrojne - stały się symbolem magnackiej potęgi. Ich dominacja na terenach ukraińskich jest zaś dla propagandy rosyjskiej argumentem do podgrzewania polsko-ukraińskich konfliktów. Jeremi Wiśniowiecki to ważna postać naszej wspólnej historii. Zainspirowała barda Jacka Kaczmarskiego do stworzenia utworu "Kniazia Jaremy nawrócenie". Polecamy jego odsłuchanie: https://www.youtube.com/watch?v=-1t4Dz0vQjo&ab_channel=KSztofPe

3. Polskie czy ruskie? Magnackie pałace i dwory.

Większość najpiękniejszych pałaców wybudowanych przez magnatów Rzeczypospolitej znajduje się obecnie za wschodnimi granicami Polski. Są traktowane najczęściej jako część polskiego dziedzictwa. W rzeczywistości na Ukrainie często piękne pałace wznosili przedstawiciele rodów rusińskich i spokrewnionych z nimi polskich.

1. Przyjrzyj się tym, niegdyś potężnym, ufortyfikowanym pałacom. Rody do których należały są oznaczone swoimi herbami (spotkasz ich przedstawicieli ukrytych w pozostałych ćwiczeniach). Spróbuj odnaleźć gdzie się znajdowały (miejscowość wpisz pośrodku) i nanieść je na mapę z zadania 1.

	1.	
	2.	
	3.	
	4.	

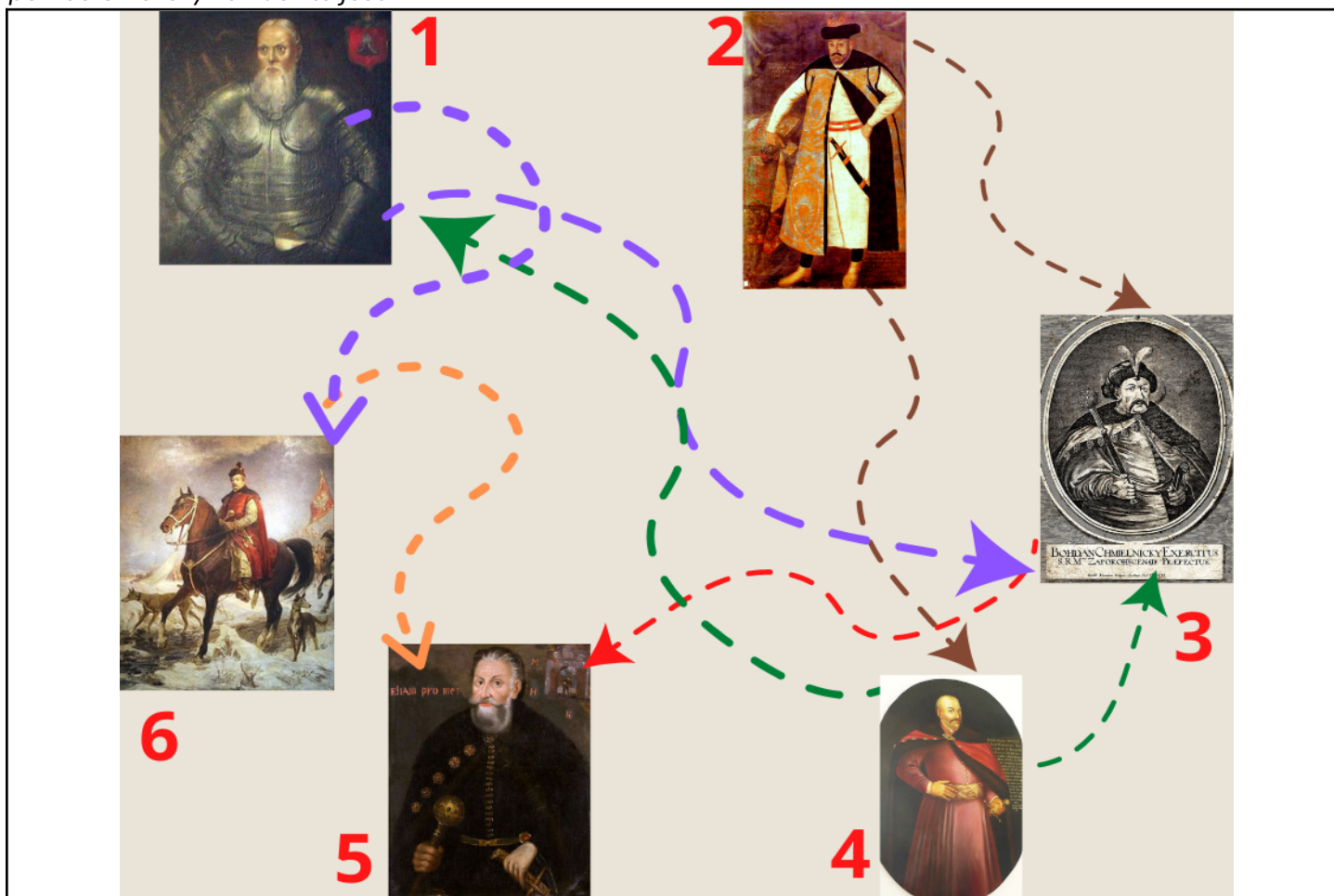
Wspaniałe budowle świadczą o bogactwie wspólnej historii i tak należy je postrzegać. Jako „nasze”: i polskie i ukraińskie.

4. „Pochodzeniem Rusin, narodowością Polak”.

Polakom i Ukraińcom ciężko nieraz ustalić wspólną wersję historii. Zamęt zaczyna się nawet gdy trzeba określić jej bohaterów. Niektórzy są wspólni. Czasem jednak skrajny szowinizm skłania Polaków i Ukraińców do przywłaszczania sobie zasług danej postaci. Pamiętajmy także, że jedna i ta sama osoba mogła być uznawana za bohatera przez jeden naród, a za wroga lub zdrajcę przez drugi naród.

1. Przyjrzyj się połączeniom między portretami. Pokazują one, że w różny sposób życiorysy ważnych Polaków i Rusinów przeplatały się, czasami nieoczekiwanie. Czasami stali ramię w ramię na polu bitwy lub naprzeciw siebie. Bywali ze sobą spokrewnieni lub się spotykali w inny sposób. Opis pod grafiką i strzałki, powinny pomóc Ci rozszyfrować kto jest kim.

Bohdan Chmielnicki – przywódca największego powstania kozackiego z 1648 r.. Prawie 30 lat wcześniej walczył po stronie hetmana Żółkiewskiego pod Cecorą, gdzie dostał się do niewoli tureckiej.	a
Adam Kisiel – student Akademii Zamojskiej, wojewoda kijowski, prawosławny senator Rzeczypospolitej. Uczestnik poselstwa w 1649 r. do Chmielnickiego w czasie powstania, zwolennik porozumienia z Kozakami	b
Krzysztof Zbaraski – komisarz ds. kozackich. Sponsor wspianego poselstwa do sułtana w 1622 r., podczas którego zawarł bardzo korzystny pokój z Osmanami. Wykupywał tam polskich jeńców, możliwe, że w tym Chmielnickiego.	c
Jan Zamoyski – kanclerz wielki koronny, najbardziej wpływowy polityk swoich czasów. Założyciel Zamościa i Akademii Zamojskiej.	d
Jeremi Wiśniowiecki – wielki przeciwnik Bohdana Chmielnickiego, spokrewniony ze Zbaraskimi. Towarzysz broni starosty Kisielea w walkach przeciwko Moskalom w 1632 r.	e

Stanisław Żółkiewski – hetman wielki koronny, uczeń i protegowany kanclerza Zamojskiego, wielki dowódca wojskowy, zginął pod Cecorą walcząc z Osmanami.	f
---	---

2. Jeden z największych władców Rzeczypospolitej, Jan III Sobieski, zastąpił jako wybitny wódz. Posiadał znaczny majątek na Ukrainie, bronił jej przed najazdami tatarskimi i z racji pełnionych funkcji miał częsty kontakt z kozackim wojskiem (o którym więcej dowiecie się z kolejnej lekcji). Wpisz w wolne miejsce jego najbardziej znane zwycięstwo (data, miejsce i przeciwnik). Warto wspomnieć, że dzięki niemu duża część Kozaków zaprzagnęła stać po jego stronie.

Jak łatwo dostrzec, bez względu na narodowość istniało zawsze dużo powiązań pomiędzy bohaterami wspólnej historii.